

HIIU MAAKONNA RAHVARAAMATUKOGUDE AASTAARUANNE 2014

Maakonna nimi	Elanike arv (01.01.14)	Üldkasutatavate raamatukogude arv	Harukogude arv	Kokku
Hiiu	9831	7	0	7

1. Põhilised tegevussuunad

2014. aastal langes pöhirõhk traditsiooniliste raamatukoguteenuste pakkumise kõrval ürituste korraldamisele. Sageli olid need seotud liikumisaastaga – korraldati vastavateemalisi väljapanekuid, vestlusringe ja loenguid, raamatukogus sai kontrollida tervisenäitajaid. Käina raamatukogu korraldas lastele matka looduses. Hellamaa ja Kõrgessaare raamatukogud on olulised kogukonna kooskäimise kohad. Enamik üritusi Hellamaal korraldatakse koostöös külaseltsiga. Kõrgessaare raamatukogu tähistas detsembris oma 70ndat juubelit. Kärkla linnaraamatukogu suurimaks ettevõtmiseks oli osalemine traditsioonilisel Kärkla kohvikutepäeval. Samuti oli rõõm möödunud aasta jooksul vahendada terve Hiiu-maa lastele kohtumisi mitmete erinevate lastekirjanikega.

2015. aasta toob endaga kaasa muudatused.

- Kärkla linnaraamatukogu ja Kõrgessaare raamatukogu jätkavad tööd ühendatud Hiiu Valla Raamatukogu nime all;
- seni raamatukoguprogrammi URRAM kasutanud 4 raamatukogu (Palade, Suuremõisa, Emmaste, Hellamaa) lähevad 2015. a üle programmi RIKS kasutamisele;
- jätkatakse üritustega, mis lähtuvalt muusika-aastast saavad suuresti kantud seonduvatest teemadest.

2. Juhtimine**2.1 Raamatukogude tegevust reguleerivad dokumendid ja nõukogud**

Kärkla linnaraamatukogu põhimäärus kehtis kuni 31.12.2014, novembris võeti vastu Hiiu Valla Raamatukogu põhimäärus, mis jõustus 01.01.2015. Hiiu valla arengukava aastateks 2014 – 2023 näeb ette valla raamatukogude (Kärkla, Kõrgessaare) töö ühtse juhtimise ja statsionaarsed tegevuskohad Kärklas, Kõrgessaares, Laukal ja Kõpus (alates 1. jaanuarist 2015) ning raamatukogu Kärkla tegevuskoha ruumiprobleemi lahendamise uue kultuurikeskuse projekteerimise ja väljaehitamisega. Käina valla arengukavas aastateks 2013 – 2018 uuendati raamatukogu osa.

Kõigil raamatukogudel on nõukogud, kuid 2014. aastal käisid koos Kõrgessaare, Emmaste ja Kärkla raamatukogude nõukogud.

2.2 Eelarve

Põhieelarve	Seisuga 31.12.13. €	Seisuga 31.12.14 €	Muutus %
Eelarve kokku	195,37	208,29	6,61%
sh keskraamatukogus	64,31	67,68	5,24%
Personalikulu	118,79	129,17	8,73%
sh keskraamatukogus	40,96	45,42	10,89%
Komplekteerimiskulu	42,23	44,38	5,09%
sh OV-lt	26,12	28,37	8,61%
sh riigilt	16,03	16,02	-0,06%
sh keskraamatukogu	12,78	13,92	8,92%
sh OV-lt	7,0	8,11	15,86%
sh riigilt	5,78	5,81	0,52%
Infotehnoloogiakulud	4,53	5,14	13,47%
sh keskraamatukogu	0,7	0,6	-14,29%

Projektid, toetused	Period	Summa
Kärdla LRK: Lastekirjandus – väärtustatud kirjandus. Lastekirjanikud Hiiumaal, Kultuuriministerium	3.03 – 31.10.2014	741.00
Kärdla LRK: Kirjandusest kirju maailm, Hasartmängumaksu nõukogu + Kultuurkapitali Hiiumaa ekspertgrupp	1.08 – 30.11.2014	300.00 + 136.00
Kärdla LRK: Hiiumaa raamatukoguhoidjate õppe- ja motivatsioonireis Viljandi maakonda, Kultuurkapitali Hiiumaa ekspertgrupp + Europe Direct Saaremaa ja Hiiumaa teabekeskus	1.04 – 31.08.2014	140.00 + 250.00
Käina rmtk: Lasteraamatupäev koos Lottega, Kultuurkapitali Hiiumaa ekspertgrupp	10.03 – 30.04.2014	130.00
Käina rmtk: Muinasjutupäevad raamatukogus, Kultuurkapitali Hiiumaa ekspertgrupp	25.02 – 18.07.2014	150.00
Käina rmtk: Programmi „Lugemissuvi 2014“ lõpetamine, Kultuurkapitali Hiiumaa ekspertgrupp	26.08 – 31.10.2014	200.00
Käina rmtk: Üritused TÕNi raames, MTÜ Suuremõisa Loss	8.10 – 14.10.2014	35.00
KOKKU		2082.00

Hiiu vald lisas Kärdla linnaraamatukogu projektide toetussummadele juurde veel 15% so kohalikul omavalitsuselt saadi lisaks 198 €. Tänu projektitoetustele õnnestus ellu viia mitmeid plaane ja kavandatud tegevusi. Suurem osa maaraamatukogudest seda võimalust siiski ei kasuta.

2.3 Struktuur

Raamatukogude struktuuris 2014. a suuri muutusi ei toimunud. Käina raamatukogu alluvuses olnud Kassari teeninduspunkt läks üle Kassari Haridusseltsi raamatukogule ja alles jäi üks – Männamaa teeninduspunkt. Teistel raamatukogudel muudatusi ei

olnud. Lahtiolekuajad arvestavad lugejate vajadusi, suveks on seni leitud asendajad, et raamatukogu ei peaks töötaja puhkusel oleku ajaks sulgema. Enamikus raamatukogudes on üks töötaja ja koolitusteks või muudeks ühisteks ettevõtmisteks tuleb raamatukogu siiski kinni panna. Kärkla linnaraamatukogus tehti ettevalmistusi ühinenud omavalitsuse (Hiiumaa vallavalitsuse) raamatukogude ühtse juhtimise alla viimiseks. Kinnitati põhimäärus, mis jõustus 2015. a algusest.

2.4 . Personali juhtimine ja areng

Personali hulgas toimusid järgmised muudatused:

- Kärkla linnaraamatukogus lahkus septembri lõpus laenutaja ametikohalt vanemraamatukoguhoidja ja raamatukogu direktor esitas vallavanemale taotluse üleviimiseks vanemraamatukoguhoidja (laenutaja) kohale. Taotlus rahuldati, aga kuna direktorile asendajat ei leitud, täitis tema ülesandeid kuni aasta lõpuni endine direktor. Oktoobrist kuni aasta lõpuni töötas kogu raamatukogu kollektiiv vähendatud koosseisuga.
- Käina raamatukogus kadus seoses teeninduspunkti kaotamisega Kassaris töötajate koosseisust 0,2 koormusega raamatukoguhoidja abi töökoht ja koosseis vähenes 4lt 3,8le.
- Kõrgessaare raamatukokku asus jaanuaris tööle konkursi võitnud uus kõrgharidusega (küll mitte erialasega) raamatukoguhoidja endise väga pikaajalise raamatukogustaažiga töötaja asemele, kes jäi pensionile.

Ühe maaraamatukogu töötaja osales ainult maakonnaraamatukogu poolt korraldatud koolitustel, kuid ülejäänud raamatukogude töötajatel oli võimalusi ja vahendeid käia vähemalt ühel või ka enamal väljaspool korraldatud koolitusel nii Hiiumaal kui mandril. 2014. aastal võtsid Jõgevamaal toimunud keskraamatukogude suveseminar-laagrist osa maakonnaraamatukogu kaks töötajat, kuid kahjuks ERÜ maaraamatukoguhoidjate seminaril ei osalenud seekord keegi.

Koolitustel osalemisel või mitteosalemisel osutuvad määravaks rahalised võimalused ja suur vahemaa ning saarelisusest tingitud veidi keerulisemad transpordiolud.

2.4.1 Ülevaade täienduskoolitusest 2014

Raamatukogu nimi	Koolituste arv	Koolitustundi de arv (koolituse pikkus)	Raamatukogu-hoidjate arv, kes osalesid täienduskoolitusel	Koolituseks kulutatud
Emmaste rmtk	6	20	1	7.47
Hellamaa rmtk	4	22	1	16.97
Kõrgessaare rmtk	6	24,5	3	106.27
Käina rmtk	11	72,5	4	224.00
Palade rmtk	5	95	1	51.90
Suuremõisa rmtk	4	14,5	1	51.90
Kärkla LRK	7	52	4	156.00
KOKKU	43	300,5	15	614.51

2014. aastal osalesid Hiiumaa raamatukoguhoidjad järgmistel koolitustel

Koolituse teema	Korraldaja	Osavõtjate arv
Õppepäev KIKi andmesüsteemi KIKAS kasutamise kohta	KIK	2
Kuidas käituda äkkrünnaku olukorras	Hiiu Vallavalitsus, Paideia	2
ERÜ komplekteerimise töörühma koolituspäevad (2)	ERÜ	1
Põhja- ja Baltimaade kirjandusfoorum „Kas laps loeb?“	Põhjamaade Ministrite Nõukogu esindus Eestis, ELK	2
E-rahvusraamatukogu tuleb külla	RR	7
Teenuste pakkumine	SA Tuuru	1
Kohaliku omaalgatuse programm	Hiiu Maavalitsus	1
Infopädevuse alused	TÜ Avatud Ülikool	1
Maaraamatukogude teabepäev	ERÜ	2
Mudilased raamatuga sõbraks	ELK	2
Trükisest e-pub'iks	ERÜ	2
E-lasteraamat nii seest kui väljast	ELK	1
Infootsing: allikad ja meetodid	TLÜ	1
Arhiveerimine digitaalses keskkonnas	TLÜ	1
Raamatukogu sinu taskus	RR	1
Rahvaraamatukogude suveseminar-laager „Raamatukogud liikumises“ Jõgevamaal	RR, Jõgeva Maakonna Keskraamatukogu	2

2.4.2 Raamatukogutöötajate avalikud esinemised (ettekanded, loengud, koolitused)

Seoses Pühalepa valla Hellamaa ja Tempa külade kirjaliku esmamainimise 450. aastapäeva tähistamisega toimus ajalookonverents, millele järgnenud matkal tutvustas Hellamaa raamatukogu juhataja ajaloolisi paiku külades.

Kärdla linnaraamatukogu lasteosakonna töötaja esines endise Noorte Raamatusõprade Klubi 50. aastapäeva üritusel ulatusliku ülevaatega viimasel kolmel aastal ilmunud lasteraamatutest.

2.4.3 Maakonnaraamatukogu osa koolituste korraldamisel

Kärdla Linnaraamatukogu korraldas maakonnaraamatukoguna 2014. aastal kokku 5 koolitust ja seminari:

- Hiiumaa arengustrateegia 2020+, Aivi Telvik (Hiiu maavalitsuse arengu- ja planeeringuosakonna juhataja) - 12 osavõtjat;
- Raamatukoguprogramm RIKS - kasutamine, arendamine, uuendamine, Meelis Lilbok (OÜ Deltmar) - 13 osavõtjat;
- Tänapäevane vene kirjandus, Igor Kotjuh; Kaasaegne prantsuse kirjandus, Triinu Tamm- 16 osavõtjat;

- 2013.a II poole ja 2014. a Eesti algupärane ja tõlkelastekirjandus, Ilona Martson (ajakirja “Täheke” peatoimetaja) - 20 osavõtjat (sh 10 raamatukoguhoidjat)
- aastalõpu seminar - 9 osavõtjat.

Mais korraldati maakonna raamatukoguhoidjate õppe- ja motivatsioonireis Viljandimaale tutvumaks sealsete erinevate raamatukogudega ja kultuuriväärtustega. Kahel korral saadi ühiste ettevõtmiste toetuseks projektirahasid erinevatest allikatest: Hasartmängumaksu Nõukogust (koolitused projekti “Kirjandusest kirju maailm” raames), Kultuurkapitali Hiiumaa ekspertgrupilt (koolitused projekti “Kirjandusest kirju maailm” raames ja reis Viljandimaale) ning Europe Direct Hiiu- ja Saaremaa teabekeskuselt (reis Viljandimaale). Lisarahastus oli kavandatud ettevõtmiste õnnestumisel oluliseks abiks. Ühised väljasõidud nii maakonna piires kui väljaspool aitavad tugevdada ühtekuuluvustunnet ja parandada koostöövõimet, seepärast kavatsime nendeks leida võimalusi ka edaspidi. Traditsiooniliselt saavad suve lõpul maakonna raamatukoguhoidjad kokku mõnes Hiiumaa vallas ja avastavad seal uut ja huvitavat. Seekord oli võõrustajaks Pühalepa vald.

Kirjandusloengute projekti “Kirjandusest kirju maailm” käigus toimunud tõlke- ja lastekirjanduse ülevaated leidsid hea vastuvõtu ja avaldati soovi neid edaspidigi kuulata. Hiiumaa seitsmest raamatukogust 4 kasutasid tööks raamatukoguprogrammi URRAM, mille uuele versioonile üleminekul (2013) esines pidevalt olulisi puudusi, mis igapäevatööd takistasid. See oli ka üheks põhjuseks kutsuda kohapeale raamatukoguprogrammi RIKS programmeerija, et tutvustada lähemalt selle võimalusi ja uusi arendusi. 2015. a jooksul loodavad praegu URRAMit kasutavad Hiiumaa raamatukogud üle minna RIKSi kasutamisele.

2.4.4 Erialahariduse omandamine

2014. aastal ei olnud keegi Hiiumaa raamatukoguhoidjatest omandamas kutsekvalifikatsiooni või erialast kõrgharidust.

2.4.5 Töötajate tunnustamine

Hellamaa raamatukogu juhataja pälvis ERÜ tunnustuskirja ja Pühalepa valla tunnustuskirja pikaajalise töö eest raamatukogus.

Käina vanemraamatukoguhoidjal V. Elmil täitus 40 tööaastat Hiiumaa erinevates raamatukogudes, ka teda peeti sel puhul meeles ERÜ tunnustuskirjaga. Aasta lõpus premeeriti Käina raamatukogu töötajaid kohaliku omavalituse poolt heade töötulemuste eest.

2.5 Raamatukogu haldusjuhtimine

2.5.1 Haldustegevuse üldiseloostus. Raamatukogu ruumid ja asukoht

Võrreldes eelmise aastaga ei ole raamatukogude seisukord oluliselt muutunud. Omaette eraldi hoones paiknevad Hellamaa ja Emmaste raamatukogud, Suuremõisa raamatukogu asub kortermaja esimesel korrusel 3-toalises korteris. Ülejäänud raamatukogud jagavad hoonet mõne teise valla asutusega (kool, kultuurikeskus, noortekeskus, vallamaja). Üldiselt hinnatakse oma seisukorda heaks, samuti on enamik raamatukogusid rahul oma asukohaga. On probleeme, mis aastast aastasse edasi kestavad, näiteks ruumipuudus kõigis kogudes. See on raskendavaks asjaoluks

ürituste korraldamisel, väljapanekute tegemisel ja loomulikult raamatute paigutamisel. Samuti ei ole kahjuks enamikes raamatukogudes tagatud juurdepääs liikumispuudega inimestele. Soovijatele osutatakse koduteenindust. Mõned varasemates aruannetes toodud probleemid on ka lahenduse leidnud, näiteks Suuremõisa raamatukogus vahetati aknad ja välisuks. Käinas remonditi laudu ja toole, 2015. a kavatakse välja vahetada teeninduslett. Kärdla linnaraamatukogu kojulaenutuse ruumis viidi läbi sanitaarremont – värviti seinad ja lagi, telliti uus uudiskirjanduse riiul, mis võimaldab raamatuid paremini eksponeerida ja lugejates suuremat huvi äratada.

2.6 Raamatukogu arendustegevused

- Käina raamatukogu – osteti uus laminaator, see võimaldab nüüdsest A4 formaadis dokumente kiletada. Männamaa teeninduspunkti osteti uus arvuti ja kuvar;
- Suuremõisa raamatukogu – vahetati välja kõik kolm AIPi arvutit uute vastu;
- Kärdla linnaraamatukogu – osteti 2 monitori (kojulaenutusse ja lasteosakonda), vahetati 2 Windowsi terminali välja uute vastu, loobuti Elioni pakutavast internetist ja see vahetati välja kiirema internetiühenduse vastu, mis jõuab raamatukokku vallamajast raadiolingi kaudu. Sellest tingituna vahetati ka telefonid IP telefonide vastu.
- Kõrgessaare raamatukogu – Lauka teeninduspunkti muretseti uus töökoha arvuti, muus osas IT-olukord väga halb: Laukal ja Kõpu teeninduspunktis puudub AIPi arvuti üldse, Kõrgessaares on selle kasutamine praktiliselt võimatu, kuna arvuti vana ja aeglane, printeri/koopiamasinaga samuti probleemid, puudub WiFi leviala, mis raamatukogus peaks olema.

2.7 Raamatukogude koostöö

Koostöösuhted rahvusvahelisel tasandil Hiiumaa raamatukogudel puuduvad, riiklikul tasandil tehti koostööd Rahvusraamatukogu ja Kärdla linnaraamatukogu Tallinna Keskraamatukoguga, kus raamatukogu 4 töötajat käisid aasta II-l poolel praktilal. Kohalikul tasandil toimub jooksvalt koostöö lasteaedade ja koolidega, päeva- ja noortekeskustega, muuseumitega, erinevate seltside ja ringidega ning raamatukogudega omavahel. Kärdla linnaraamatukogul jätkus koostöö Hiiumaa muuseumiga, selle käigus korrastati viitekirjeid koguteose “Hiiumaa” artiklitele. Keskraamatukoguna aitas linnaraamatukogu kaasa infopäeva „E-rahvusraamatukogu tuleb külla“ ja Kirjaniketuuri korraldamisele maakonnas. Jooksvalt vahendatakse infot ning jagatakse vajadusel nõu ja abi, korraldatakse koolitusi, koostatakse maakondlikku koduloo andmebaasi. Maakonna suurima raamatukoguna teenindas Kärdla linnaraamatukogu kõiki Hiiumaa elanikke ja saare külalisi.

3. Kogud

Kogude komplekteerimise põhimõtted ei ole muutunud, neis lähtutakse Rahvaraamatukogude töökorralduse juhendis kirja pandud komplekteerimiseelistustest, riigieelarvest teavikute soetamiseks eraldatud toetuse kasutamise tingimustest ja lugejate eelistustest. Lugejad eelistavad Eesti autoreid, eriti neid, kes seotud kodusaaressa või raamatuid, mille tegevus toimub Hiiumaal. Palju loetakse ajaviitekirjandust, populaarsed on „Minu...“-sarja raamatud, tuntud inimeste elulood ja mälestused, tõsielusündmustel põhinevad raamatud, kriminaalromaanid

ning ajalooramatud. Üldiselt ostetakse raamatuid üks eksemplar. Sagedamini laenutatavad raamatud lagunevad seetõttu kiiremini, ka võib tekkida soovitud teavikule pikk järjekord. Koduloolisi ja lugejate hulgas populaarsemaid raamatuid muretsetakse võimalusel kaks eksemplari.

Annetuste osakaal kogude juurdekasvus suurenes võrreldes 2013. aastaga moodustades 14,61% (2013. a 9,24%). Kärkla linnaraamatukogus oli annetuste osakaal 14,44% (2013. a 10%). Annetusi saadi peamiselt Hoiuraamatukogust, Statistikaametist, SA Innovelt jt ning raamatuid annetasid ka mitmed eraisikud. Kärklas toimus kevadel kasutatud raamatute laat. Sinna toodud kirjanduse hulgast valiti ja vahetati oma kogust välja katkiseid ja määratud raamatuid. Eriti tegi rõõmu, et välja sai vahetada mitmeid lasteraamatuid.

2014. aastal oli komplekteerimiskulu Hiiu maakonnas 44 393 €. Sellest riigilt 16 027 € ja kohalikest omavalitsustelt 28 366 € (vastavalt 36% ja 64%). 2013. aastal moodustas omavalitsuste osa komplekteerimiskuludest 62%, jäädes üldiselt 2014. a praktiliselt samale tasemele. Samas osades raamatukogudes komplekteerimissummad vähenesid varasema aastaga võrreldes (Käina, Palade, Suuremõisa), osades suurenesid oluliselt (Kõrgessaare, Kärkla).

Kogud täienesid 3473 raamatuexemplari võrra, mis on 390 raamatut rohkem kui 2013.a (3083); neist osteti 2959 eksemplari ja annetustena saadi 514 eksemplari. Kogude korrastamise käigus kustutati 2014. aastal fondidest peamiselt aegunud ja lagunenuid raamatuid, kokku 2459 eksemplari, ja 236 aastakäiku ajakirju.

Raamatuostude sooritamisel eelistatakse Rahva Raamatu e-keskkonda, mille plussideks nimetatakse raamatute soodsat hinda, mugavat tellimiskeskonda, kiiret teenindust ja tasuta kohaletoomist. Lisaks soetatakse raamatuid Apollost, kirjastustest Varrak, Ersen, Äripäeva Kirjastus, kasutati ka kohaliku raamatupoe Magnuse Äri teenuseid.

Perioodika tellimisel arvestatakse eelkõige sihtgrupi huvidega, kuid kultuuriperioodikat telliti silmas pidades selleks kultuuriministeeriumi lepinguga seatud tingimusi. Jätkuvalt tõdevad maakogud oma aruannetes, et suurele osale kultuuriajakirjadest ei leidu kahjuks lugejaid. Samal ajal on perioodika laenutatavuse protsent maaraamatukogudes suurem kui keskraamatukogus ulatudes 23 – 63%, Kärkla linnaraamatukogus oli see 11% kojulaenuvõtte koguarvust.

Auvistega täiendasid oma kogusid (kas ostmise või annetamise teel) vähesel määral kõik raamatukogud peale Kärkla linnaraamatukogu, kuhu auviseid 2014. aastal ei soetatud.

Kärkla linnaraamatukogule oli teavikute ostuks 2014. a eraldatud kokku 13 905 € (2013. a 12 786 €). Sellest riigi poolt 5805 € ja kohaliku omavalitsuse poolt 8100 € (6000 € raamatutele ja 2100 € perioodikale). Raamatukogule osteti 968 eksemplari raamatuid, so 111 raamatut rohkem kui 2013. aastal; annetati 161 raamatut (2013. a 98 eks). Riigi poolt saadud rahast kasutati 348 € kultuuriperioodika tellimiseks. Ajakirju oli tellitud 51 nimetust ja ajalehti 9 nimetust. 2014. a juurdetulekust moodustas ilukirjandus 65% ja teadmiskirjandus 35%. Enim osteti liikide 9 (ajalugu, geograafia, biograafiad) ja 3 (poliitika, majandus) alast kirjandust. Neis valdkondades

ilmub ka rohkelt uudisteoseid. Viimastel aastatel on samaks jäänud ilukirjanduse osa fondis – 59% ja ilukirjanduse laenutuste osa – 68%. Teadmiskirjandusest laenutatakse enim liiki 9 ja 7 (kunst, käsitöö, sport) kuuluvaid raamatuid.

4. Raamatukoguteenused

4.1 Avaliku teabe kättesaadavaks tegemine (AIP-i kasutamine)

Kõigis raamatukogudes peaks olema interneti vahendusel tagatud juurdepääs informatsioonile. Kahjuks võib Kõrgessaare raamatukogu aruandest lugeda seal juba pikemat aega valitseva kehva IT-olukorra kohta – juba rohkem kui aasta on AIPi arvuti seal „pigem osa mööblist“, teeninduspunktides Laukal ja Kõpus puudub AIPi arvuti üldse. Loodetavasti suudetakse probleemid käesoleval aastal lahendada. Maakonna teistes raamatukogudes on olukord hea, kasutajate käsutuses on üldjuhul rohkem kui üks arvuti, ID-kaardi lugejad, WiFi võrk, võimalus printida ja koopiaid teha. Vajadusel osutavad abi raamatukoguhoidjad. Aruannetes tuuakse välja AIPi kasutamise vähenemine, põhjuseks nutiseadmete jõudmine üha rohkemate kasutajateni, raamatukogu arvuteid kasutatakse tihti info ja materjalide välja trükkimiseks.

4.2 Raamatukogu kasutamine

Raamatukogu põhiteenused on kojulaenus, kohalkasutus, teatmeteeningus, lugejakoolitus, Avaliku Internetipunkti kasutamine. Lisaks sellele korraldatakse üritusi ja näitusi.

Raamatu- kogu	Lug-d 2013	Lug-d 2014	Muut- us(+/-)	Külas- tused 2013	Külas- tused 2014	Muutus (+/-)	Virtuaa lkülast 2013	Virtuaa lkülast 2014	Muutus (+/-)
Maakonna rmtk-d	4637	4281	-356	71 827	71 139	-688	17 221	17 795	+574
Sh keskk	2066	1893	-173	25 840	26 452	+612	15 379	16 718	+1339

Raama- tukogu	Laenut-d 2013	Laenut-d 2014	Muutus (+/-)
Maakonna rmtk-d	125 790	121 546	-4244
Sh keskk	37 369	36 394	-975

Raamatukogude teenuseid kasutas 2014. aastal ~ 44% saare elanikest. Raamatukogutöö põhinäitajad langesid kahjuks ka möödunud aastal. Samuti on põhjused samad, mis varasematel aastatel: elanikkonna vähenemine (paljud on lahkunud elama ja tööle mandrile), eakaid, kes on suured olnud suured lugejad, jääb vähemaks, ka ei külasta nad tervisest tulenevatel põhjustel enam nii tihti raamatukogu. Lapsed aga loevad vähem, nende koolivälisele vabale ajale konkureerivad raamatukogu kõrval ka treeningud, huviringid jm ajaveetmisvõimalused, loomulikult ka arvuti ja internet. Veidi tasakaalustab numbrite langust kohalike elanike osas

suvehiidlaste raamatukogu kasutus – võib öelda, et kolmel suvekuul on mujalt raamatukogu kasutajaid isegi rohkem kui kohalikke elanikke. Käina raamatukogu toob põhjusena välja selle, et kaotati laenutuspunkt Kassaris – piirkonnas, kus suvitab palju suvehiidlasti; teiseks kadus Käina koolis gümnaasiumi osa ning mitmed põhikooli lõpetanud noored lahkusid kodusaairelt mujale õppima.

Lisaks ülal toodud põhjustele toodi külastuste arvu languse ühe põhjusena välja ka AIPi külastatavuse vähenemine. Külastatavusnumbrite suurenemisele aitab kaasa see, kui raamatukogu asub mõne valla allasutusega ühes hoones. Näiteks Kõrgessaare raamatukogu jagab hoonet noortekeskusega ja kirjutab oma aruandes, et külastuste arv on suurenenud enamasti laste arvelt, kes noortekeskust või kunstiringi külastades tulevad raamatukokku raamatuid vaatama või joonistama. Kärddla linnaraamatukogu asub ühes hoones kultuurikeskusega ja sarnaselt kasutatakse siingi raamatukogu aja parajaks tegemiseks – kas ootavad lapsed mõne ringi või täiskasvanud kinoseansi vm ürituse algust, pensionärid käivad oma huviringi kogunedes ikka ka ühtlasi raamatukogust läbi. Suuremate ja huvitavamate ettevõtmiste läbiviimine kutsub samuti kohale palju inimesi. Nii osales Kärddla linnaraamatukogu traditsioonilisel Kärddla Kohvikutepäeval.

Raamatukogudevaheline laenutus, mis suures osas toimub maakonna enda raamatukogude vahel, kasvas võrreldes 2013. aastaga. Samal ajal jätkub meeldiv koostöö suuremate raamatukogudega Tallinnas, Tartus ja mujal Eestis. Enamasti tellitakse teadmiskirjandust, vahel ka ilukirjandust. Hiiumaa kõigi raamatukogude vahel toimib hästi lasteraamatute vahetus, kuna sageli ei jätku kohapeal soovijatele kooli soovitusliku kirjanduse hulka kuuluvaid raamatuid.

Koduteenindust pakuvad kõik raamatukogud, kuid selle kasutajaid pole kuigi palju. Sageli aitavad siin abivajajaid head sugulased/naabrid/tuttavad ja mõnel juhul ka sotsiaaltöötajad. Oluline on, et ükski huviline ei jääks raamatuta. Käina raamatukogu kirjutab oma aruandes, et pakutakse järjest enam teenust, kus lugejale viiakse raamatud töö juurde kätte, sest osadel lugejatel ei ole võimalik tööpäeval ja raamatukogu lahtiolekuaegadel sinna tulla, et järjekorraraamat liiguks kiiremini, pakuvad raamatukoguhoidjad kohale viimise teenust.

Päris enda koduleht on olemas kolmel raamatukogul (Kärddla, Käina, Palade), URRAMit kasutatavatest raamatukogudest on sealse süsteemis nõ koduleht kahel raamatukogul (neist ühel on ka tõeline koduleht). Teiste raamatukogude andmed on nähtavad valdade kodulehtedel. Kärddla linnaraamatukogu on kodulehele kogunud linke erinevatel teemadel: mõned e-raamatuid pakuvad veebikeskkonnad ja lugemisblogid, Hiiumaa rahvaraamatukogude koduleheküljed, Hiiumaaga seotud veebileheküljed ja muud kasulikud viited (näit e-kataloog ESTER, ISE, DIGAR, Eesti Rahvusraamatukogu jne). Kodulehel tutvustatakse ka kahe viimase kuu jooksul raamatukokku ostetud uusi raamatuid nii täiskasvanute kui laste omi, (ilukirjandus ja aimeramatud). Avalehel saab tutvuda kirjanduselu puudutavate olulisimate uudistega. Palade raamatukogu kodulehelt leiab samuti ESTERi, ISE, DIGARi, aga ka lingid valla asutuste saitidele. Käina lehel on peamiselt raamatukogu ja selle tegevust tutvustav informatsioon.

Mäluasutustest tehakse koostööd SA Hiiumaa Muuseumiga ja Soera Talumuuseumiga.

4.3 Lasteteenindus

Raamatu- kogu	Lug-d 2013	Lug-d 2014	Muut us (+-)	Külast-d 2013	Külast-d 2014	Muutus (+-)	Laenut-d 2013	Laenut- 2014	Muutus (+-)
Maakonna rmtk-d	1084	1042	-42	22639	22230	-409	14859	14455	-404
Kärdla LRK	483	426	-57	7680	7599	-81	6100	5834	-266

2014. aastal oli maakonna lugejate üldarvust ~24% lapsed. Laste külastused moodustasid kõigist külastustest 31,2% (2013. a 30,9%) ja kojulaenutustest 12,8% (2013.a 12,7%). Laste laenutuste arv kasvas enim Suuremõisa raamatukogus, aga ka Paladel, kus rahvaraamatukogu ja kooliraamatukogu on ühendatud ning Hellamaal, kus teeninduspiirkonnas ei ole kooli ega lasteaeda ja lapsed kasutavad raamatukogu enamasti suvevaheajal, samuti Emmastes. Sealne raamatukoguhoidja tõdeb, et laste laenutuste arv on kasvanud mitmendat aastat ja sellele on kaasa aidanud suvise lugemismängu „Loen suvel“ läbiviimine. Tänu lugemisharjumusele laenutavad nüüd paljud õpilased seal raamatuid aasta ringi. Suvelugemist viivad läbi ka teised raamatukogud, kuid näiteks Kärdla linnaraamatukogu toob välja, et see ettevõtmine leidis 2014. aastal vähem osalejaid kui kahel varasemal aastal. Käina raamatukogu peab üheks motivaatoriks programmiga liitumisel lõpuekskursiooni, mis seekord toimus Lottemaale. Suvelugemisel osalevad 1.-6. klasside lapsed. Kui tihe koostöö koolidega on meie raamatukogudes tavapärane, siis Kõrgessaare raamatukogu on leidnud väga hea koostööpartneri lasteaed „Vigri“ näol. Näiteks toimub kaks korda kuus üritus lasteaias käsitletud teemade toetuseks või arutatakse teemasid, mis seotud mõne kirjaniku, raamatu või tähtpäevaga. Ka Käina raamatukogus käisid lasteaialapsed kord kuus muinasjutte kuulamas. Sügisel oli seal avatud Jutukoobas, kus vastavalt teemale vahetusid dekoratsioonid. Lisaks jutuvestmisele loeti seal lastele ette, mängiti, lahendati mõistatusi jmt.

Kärdla linnaraamatukogus algas aasta järjekordse Nukitsa konkursi raamatute tutvustamise ja hääletamisega. Maakogude osavõtt sellest Eesti Lastekirjanduse Keskuse korraldatavast lasteraamatute võistlusest võiks olla aktiivsem. Linnaraamatukogu eestvedamisel toimus ka sel aastal üle-hiiumaaline ettelugemisvõistlus, et selgitada välja maakonna esindaja lastekirjanduse keskusel toimuvale lõppvõistlusele. Tehti õige valik, sest Hiiumaa võistleja sai sellel auväärsel 3. koha. 2014. aastal toimus tänu Kärdla linnaraamatukogu edukalt kirjutatud projektile kolm kohtumist hinnatud lastekirjanikega: külas käisid Jaanus Vaiksoo, Reeli Reinaus ja Ilmar Tomusk. Nendest kohtumistest said osa õpilased igast Hiiumaa vallast. Koostöös Kõrgessaare noortekeskusega korraldati Kärdla noortele kokkusaamine kirjanik Aidi Vallikuga. Sellised silmast silma kohtumised on parimaks reklaamiks kirjanikule ja tema loomingule.

Traditsiooniliselt korraldatakse kasutajakoolitusi ja raamatukogutunde. Ent Palade raamatukogu toob negatiivsena välja, et kahjuks ei jätkunud 2013. aastal toimunud iganädalased tunniplaanis olnud raamatukogutunnid, mis tundusid lastele meeldivat.

4.4 Erivajadustega sihtrühmade teenused

Erivajadustega lugejaid jätkub peaaegu igasse valda, kuigi nende arv, kes raamatukogu koduteenindust kasutavad, ei ole suur, ulatudes valdade kaupa ühest kuueni. See arv võib kõikuda – näiteks võib mõni lugeja vajada koduteenindust mõne aja jooksul peale haigestumist ja siis hakkab jälle ise raamatukogu külastama; mõni erivajadustega lugeja on nõ suvelugeja, kes kasutab teenust vaid mõne suvekuu jooksul. Peamine teenus, mida osutatakse, on raamatute ja ajakirjade laenutamine. Teenuseid erivajadustega sihtrühmade asutustele osutas 2014. aastal vaid Käina raamatukogu, mille raamatukoguhoidja korraldas Tohvri hooldekodus luuletunni.

	Ürituste arv	Osavõtjate arv
Teenused teistele asutustele	1	20

4.5 Raamatukogu kultuurikeskusena

Raamatukogu nimi	Näitused/virtuaalnäitused, väljapanekud	Üritused	Üritustel osalenute arv
Emmate rmtk	4	8	134
Hellamaa rmtk	10	46	550
Kõrgessaare rmtk	46	22	312
Käina rmtk	38	50	667
Palade rmtk	11	15	201
Suuremõisa rmtk	6	3	53
Kärdla LRK	20	32	2149
KOKKU	135	176	4066

Rõõm on tõdeda, et ürituste arv kasvab kolmandat aastat järjest:

2014. a. 176 üritust

2013. a. 162 üritust

2012. a. 149 üritust.

Raamatukogus korraldatavad üritused muutuvad ühest küljest järjest mitmekesisemaks, teisest küljest jätkatakse traditsiooniliste raamatuid ja kirjandust populariseerivate ettevõtmistega. Liikumisaasta jättis märki ka üritustele – raamatukogus toimusid liikumise, toitumise ja tervise seotust rõhutavad loengud ja näitused, võimalik oli kontrollida oma tervisenäitajaid. Käinas korraldati lastele loodusmatk „Kevadet otsimas“ ja ilupäev, kus oli avatud meigistuudio, erinevaid hooldusi pakkuvad nõuandenurgad ja tervisekohvik. Kuulajaid koguvad reisimuljete õhtud kaugetesse ja põnevatesse paikadesse. Jäädvustatakse kohalikke kultuuripärandit. Selle näitena toimus Emmaste raamatukogus üritus „Meenutades Jegard Kõmmust“ (Emmaste vallast Sõrult pärit keelemees ja kodulooürija). Selgelt eristub Kärdla linnaraamatukogu osalemine juba mitmendat aastat augusti algul toimival kohvikutepäeval, mis andis korraldajatele erilise kogemuse. Raamatukogu kohviku nimeks oli „Kirjahiidlased“, menüüs pakutavad toidud kandsid raamatutegelaste või kirjandusteostest inspireeritud nimesid. Kohvikus esinesid Ave Alavainu, Vaapo Vaher, Viiu Härm, Paul-Eerik Rummo, Karl-Martin Sinijärv.

Kohvikukülastajatest joonistas portreesid kunstnik ja raamatute illustreerija Valdek Alber, soodsa hinnaga oli võimalik osta kasutatud raamatuid.

Väikse (küla)kogukonna pea ainsa kultuurihuviliste kooskäimiskohana on raamatukogudel võib-olla mitte nii suur, kuid seda olulisem roll, st et raamatukogu ettevõtmiste ja nendel osalejate hulk ei ole ehk väga suur, kuid seda tähtsamad on need osavõtjate jaoks. Raamatukogudes ühildatakse seltsi- ja klubilist tegevust. Sellele võib tuua möödunud aastast mitmeid näiteid:

- Hellamaa raamatukogu korraldas koos Hellatempa külaseltsiga ja Hellamaa perekeskusega kogupereõhtuid, käsitööringi tegevust ja näitusi. Suuremad üritused olid seotud piirkonna külade esmamainimise 450. aastapäevaga, kus osaleti ajalookonverentsi, matka ja koduloolise näituse läbi viimisel;
- Käina raamatukogus alustas Nobe Näpu Tuba, kus meistrid õpetavad huvilistele käsitööd või need, kes käinud mõnel huvitaval kursusel/koolitusel, jagavad huvilistele oma teadmisi ja oskusi;
- Paladel jätkas 2013. aastal tegevust alustanud „Tegusate klubi“, kus proovitakse koos erinevaid tegevusi alates akvarellidega maalimisest kuni lapitehnikas õmblemiseni. Klubi peamiseks eesmärgiks on õppida ja katsetada ise midagi uut või jagada oma oskusi teistega;
- Kõrgessaare raamatukogus sai TÕNi raames kokku grupp inimesi, kellele meeldib käsitööd teha, nüüd kogunevad nad kord kuus raamatukogus ja lisaks käsitöö tegemisele räägitakse kirjandusest ja tutvustatakse raamatuid.

Lisaks oli 2014. aastal rõõm pakkuda järgmisi kirjanduslik-kultuurilisi ettevõtmisi: raamatuesitlused, kohtumised kirjanikega (nii lastele kui täiskasvanutele), kirjanduslike tähtpäevade tähistamised (ettelugemispäev, emakeelepäev, lasteraamatupäev jt), kirjaniketuur, vanaraamatulaat, kirjanduslik mälumäng, mille teist aastat järjest korraldasid ühistööna Pühalepa valla kolm raamatukogu. Kirjaniketuur jõudis maakonna kolme raamatukokku ja tõi külalistena siia Mathura, Helena Läksi ja Timo Marani.

Peamiseks üritustel osalejateks on olnud põhikooliõpilased ja täiskasvanud naissoost lugejad. Inimesed, kes sügis-talvisel perioodil kodust välja tulevad kultuuri nautima ja erinevatel etendustel/kontserditel/üritustel osalevad, on tihti ühed ja samad, seepärast peab võimalusel jälgima, et erinevate ettevõtmiste toimumisajad ei kattuks. Samuti tuleb pingutada, et leida huvitavaid esinejaid.

Näitusi ja väljapanekuid tehti mõnevõrra vähem kui varasemal aastal – 135 (2013. a 147). Väljapanekud on enamasti seotud kirjanike juubelitega, rahvakalendri tähtpäevadega, aga ka aastaaegadest tulenevate tegevustega (näit aiatööd kevadel ja aiasaaduste kasutamine sügisel, käsitöö talvel, kooliaasta algus jt). Samas tuuakse hea teema leidmisel riulitelt välja erinevaid uuemaid ja vanemaid raamatuid, et nende vastu uuesti huvi äratada.

Näituste korraldamisel paistavad silma Käina ja Kõrgessaare raamatukogu, millest esimene teeb selles osas aktiivset koostööd Hiiumaa muuseumiga ja teine oma piirkonna elanikega.

4.6 Raamatukogu koolituskeskusena

Kasutajakoolitused arvukselt

Raamatukogu	Rühmakoolit.arv		Osalejate arv		Individaalkoolit. arv		Osalejate arv	
	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014
Emmaste rmtk	2	2	21	17	14	12	16	15
Hellamaa rmtk	0	0	0	0	2	1	2	1
Kõrgessaare rmtk	2	4	16	19	3	6	4	9
Käina rmtk	5	4	62	56	99	98	103	102
Palade rmtk	8	6	68	49	4	4	6	6
Suuremõisa rmtk	0	0	0	0	2	3	2	3
Kärdla LRK	10	14	138	242	19	21	19	22
KOKKU	27	30	305	383	143	145	152	158

Võib öelda, et kasutajakoolituste läbiviimine on jäänud 2013. aastaga võrreldes samale tasemele. Individaalkoolitused toimuvad jooksvalt töö käigus ja peamiselt õpetatakse RIKSWEBi ja URRAMi kasutamist uutele lugejatele ning nende võimalusi. Samuti andmebaaside ESTER ja DIGAR kasutamist ja otsingu läbiviimist. Lugejad rõõmustavad võimaluse üle kasutada raamatukogu kodust väljumata ehk salasõna ja parooli abil elektronkatalooge. Aruannetes tuuakse välja lugejate paranenud oskused infootsingu teostamisel, ID-kaardi kasutamisel, digiallkirjade andmisel.

Rühmakoolitused toimuvad peamiselt põhikooli õpilastele. Kõige noorematele õpetatakse raamatukogu kasutamist, raamatukogus käitumist, neile ja veidi vanematele ka uusi raamatuid ning kirjanikke/kunstnikke, raamatute paigutust riiulitel ja kuidas soovitud leida, räägiti raamatukogude ajaloost, Kärdlas tutvustati e-lugeri.

4.7 Raamatukoguteenuse turundus (*tutvustamine*)

Raamatukoguteenuseid tutvustavate kanalite osas muudatusi ei ole: tasuta teavitamisvõimalused veebis - koduleheküljed ja Facebooki kontod, portaalid hiiumaa.ee ja hiiuelu.ee, peale nende vallalehed, infotahvlid, otsepostitud e-mailile, kohalik ajaleht „Hiiu Leht“. Nagu näha on võimalusi päris mitmeid. Alati tuleb kasuks, kui lihtsale teavitusele millegi toimumise kuupäeva, kellaaja ja koha kohta õnnestub lisada mõnelauseline tutvustus.

4.8 Bibliograafia- ja infotöö

4.8.1 Andmebaaside loomine

Uusi andmebaase 2014. a Hiiumaa raamatukogudes koostatud ei ole. Kärkla linnaraamatukogus kataloogitakse kogu maakonda puuduvat koduloolist materjali jooksvalt programmis RIKS ja see on RIKSWEB'i kaudu kõigile kättesaadav. Artikleid kohalikust ajalehest sisestatakse andmebaasi ka tagasiulatuvalt. Aasta jooksul sisestatud kirjete arv oli seekord suhteliselt väike - 83 kirjet, mis on oluliselt vähem kui eelnevatel aastatel. Põhjuseks on osalemine koguteose „Hiiumaa“ viitekirjete korrastamisel, mis oli küllalt ajamahukas. Peamiselt sisestati jooksvalt koduloolisi ja kohaliku tähtsusega artikleid jooksvalt ajalehest „Hiiu Leht“. 2014. a lõpu seisuga on andmebaasis 6114 kirjet.

4.8.2 Infopäringud

Infopäringute arv kahaneb pidevalt. Ilmselt on ühest küljest põhjuseks inimeste parem juurdepääs infole interneti kaudu ja paranevad infootsingu teostamise oskused, teisest küljest jätkuvalt see, et ühe töötajaga maaraamatukogudes jääb töö käigus sageli mõni päring märkimata, mis hiljem ununeb. Päringute arv 2014. aastal oli 1168 (2013. a 1251, 2012. a 1429). Jätkuvalt vajatakse enim koduloo-alast teavet, uuema valdkonnana on viimastel aastatel lisandunud nõudlus turismialase teabe järele. Kärkla linnaraamatukogu tõdeb, et päringute teemad on väga erinevad: alates küübi (piklik künataoline lükandkaanega karp) meisterdamisest ning saunavihtade tegemisest sümbolite ja Hiinani välja.

4.8.3 Trükised ja veebiväljaanded (koostamine, publitseerimine, osalemine koostamises)

Kärkla linnaraamatukogu direktor kirjutas raamatukogude artikli koostamisel olemasse Hiiumaa koguteosesse. Samuti korrastasid ja ühtlustasid linnaraamatukogu töötajad koguteose artiklite viitekirjeid. Pearaamatukoguhoidja koostas Hiiumaa raamatukogusid puudutava kronoloogia väljaandesse „Raamatukogud ja raamatukogundus Eestis 2002 – 2012“.

Kokkuvõte

2014. aasta jooksul toimus üht-teist huvitavat, kuid võib-olla võiksid raamatukogud olla aktiivsemad oma töö esile toomisel. Nende tähtsus kohalikele elanikele on küll vaieldamatu, kuid oma õnnestumiste rõhutamise ja tegevusele tähelepanu tõmbamisega peaks tõsisemalt tegelema. Näiteks oli aasta jooksul toimunud ürituste seas pea igal raamatukogul mõni eriline, millest oleks võinud peale selle toimumist kirjutada (vähemalt vallalehes).

Kuigi kasutajate arv Hiiumaa raamatukogudes langes rohkem, kui 2013. a võrdluses 2012. aastaga, oli külastuste ja laenutuste arvu langus väiksem (ent kahjuks ikkagi langus). Omalt poolt teeme kõik, et need numbrid pööraksid tõusule, kuid on asjaolusid, mille muutmine ei ole meie võimuses.

Mida head ja muudatuslikku möödunud aastas nähti:

- suurenenud laenutuste üle said ainukestena rõõmustada Emmaste ja Suuremõisa raamatukogud;
- Palade raamatukogu tunneb head meelt aasta lõpus lisandunud lugejatest, neist oli nii mõnigi, kes lugemisrõõmu uuesti avastanud;
- Suuremõisa raamatukogul oli mitme aasta tagant võimalik parandada oma materiaalsel olukorda (3 uut AIPi arvuti ja uued ukсед-aknad);
- Käina raamatukogu märgib positiivsena kõigi projektide rahataotluste rahuldamist, mis tegi võimalikuks kõigi plaanitud ürituste toimumise. Ka toonitab Käina, et lugejatele saab üha rohkem selgeks, et raamatukogu ei ole ainult raamatute laenamise, vaid ka kokkusaamiskoht;
- Kõrgessaares muutus uue töötaja tööleasumisega tulemuslikumaks ja paremaks ürituste korraldamine, väljapanekute tegemine, külastuste ja päringute registreerimine.

Rahul ei oldud jätkuvalt URRAMi tööga ja kõik maakonna raamatukogud, kes seda programmi kasutavad, on astunud samme, et 2015. a vahetada see välja RIKSi vastu, kuid see ei ole kulgenud probleemideta. Kõrgessaare raamatukogu loodab käesolevalt aastalt lahendust oma IT-baasi kehvale olukorrale. Kõige suuremad muudatused leiavad aset Kärkla ja Kõrgessaare raamatukogude ühendamisel Hiiu Valla Raamatukoguks, jätkatakse ühe raamatukoguna, millel mitu tegevuskohta, Kärkla jätkab endiselt maakonnafunktsioonide täitmist.

Seda, et aastaga üldiselt võib rahul olla, näitab see, et iga kogu noppis oma kokkuvõttes aastast välja nii mõndagi, mis oli hästi, kuid ehk aitaks rahulolu suurendada tulevikuplaanide konkreetsem sõnastamine ja seejärel elluviimine.

Koostaja: Kristel Pärnsalu

Direktor

Allkiri /Annely Veevo/